

Мајор МИЛИВОЈЕ СТАНКОВИЋ

УПОТРЕБА АРТИЉЕРИЈЕ ДРУГОГ ЕШЕЛОНА СТРЕЉАЧКЕ ДИВИЗИЈЕ И КОРПУСА У НАПАДУ

Искуство Другог светског рата показало је да се пробој позиционе одбране најчешће изводио постројавањем борбених поредака у два ешелона. Оваквим формирањем борбених поредака и давањем задатака јединицама по дубини обезбеђује се нарастање силине удара и постиже се потребна дубина пробоја.

У почетку напада други ешелони пукова, дивизија и корпуса налазе се на својим местима у борбеном поретку на удаљењу од једног до неколико километара од предњег краја непријатељске одбране, у зависности од величине јединице, карактера земљишта и др. Кад отпочне напад и када се први ешелони укљине у непријатељску одбрану, команданти јединица према степену величине јединице, отпочињу померање својих других ешелона, тако да ови увек буду на оном правцу и отстојању одакле им је омогућено брзо интервенисање, те да би се одржао жељени темпо продирања и обезбедило потребно нарастање силине удара. Само увођење у бој других ешелона предвиђа се планом напада. Ако се напад развија по плану, онда се обично други ешелони уводе за извршавање следећих задатака дотичне јединице. Но, примери из рата показују, да увођење у бој других ешелона може бити раније или касније него што је планом предвиђено, што зависи од ситуације као и од иницијативе и одлучности дотичног команданта.

Пошто нека питања из употребе и рада артиљерије других ешелона још нису довољно разјашњена, то ћемо у овом чланку покушати да изнесемо своја гледишта како би се дошло до најбољег решења и уједначених погледа по спорним питањима.

Употреба артиљерије другог ешелона сд

Други ешелон дивизије на главном правцу напада корпуса обично сачињава један стрељачки пук. Овоме пуку се најчешће не придаје артиљерија за ојачање, као пуковима првог ешелона, већ се само одређује део артиљерије за подршку, од које се формира пуковска артиљериска група. У ову групу обично се узимају они калибри који се не могу ефикасно употребити у борби против тенкова као што су хаубички и минобацачки дивизиони. Главна пажња се полаже на ојачање пукова у првом ешелону, сто-

јећи на гледишту, да батаљонима првог ешелона треба одмах по завршетку артиљерије придати изванредан део артиљерије за непосредну подршку и то првенствено од оне артиљерије која може да води борбу и са непријатељским тенковима.

У вези са горњим разматрањем махом се и по нашим задацима и практичним вежбама сва артиљерија калибра 76 мм одређује у састав ПАГ-ова пукова првог ешелона, а ПАГ-у другог ешелона даје се оно што остане. Такво груписање артиљерије неповољно се одражава на рад пука другог ешелона приликом његовог увођења у бој и за време боја у дубини непријатељске одбране који се одликује великом динамичношћу и неизвесношћу. Пред нападачем у току боја у дубини искрсава много препрека које се ранијим плановима нису могле предвидети. Од брзог њиховог отклањања зависи темпо наступања и брзина извршења постављеног задатка. Други ешелон од тренутка увођења у бој прима главни терет на себе. Значи, пук који се налази у другом ешелону треба да има таква средства подршке која ће му пружити брзу и ефикасну помоћ. Од артиљерије треба да има такве калибре који су у стању да за што краће време отварају прецизну ватру и да са што мањим утрошком муниције реше постављени задатак.

С обзиром да је у овом периоду боја централизовано командовање отежано, то се артиљериске групе обично препотчињавају командантима стрељачких пукова. Ако је ПАГ већ био препотчињен, већи део његових батерија треба придати батаљонима. Ове батерије треба да се крећу у борбеном поретку пешадије као пратећа артиљерија и да, дејствујући непосредном ватром и покретом, отклањају све препреке које буду стајале пред пешадијом и тако јој осигуравају брзо и несметано продирање. Из овога излази да ПАГ другог ешелона треба да има, већим делом, такву артиљерију у свом саставу која је способна за брзо маневровање и непосредно гађање. Значи, треба имати такву артиљерију чији се прелазак у борбени положај и скидање са ватрених положаја може брзо извршити, што практично значи да треба да има у свом саставу артиљерију калибра 76 мм или сличну њој. Овде још треба додати и то да ће пук другог ешелона морати да одбија противнапад непријатељских резерви у којима скоро увек учествују тенкови, а борбу са непријатељским тенковима треба у првом реду да прими артиљерија. Ако пешадија није добила артиљерију као средство ојачања, онда главни терет за одбијање противнапада непријатељских тенкова пада на пуковску артиљериску групу. На ово се не сме заборавити приликом груписања артиљерије, већ овај фактор треба узимати у разматрање приликом одређивања састава и јачине ПАГ-а другог ешелона. Јер ПАГ другог ешелона треба да је таквог састава и јачине, како ће најбоље одговарати борбеном поретку дивизије. Прегруписавање артиљерије у току боја компликовано је и теже остварљиво.

Јачина ПАГ-а другог ешелона, углавном зависи од тога којом је количином артиљерије и каквим калибрима ојачана дивизија. Раније смо поменули да је намена пука другог ешелона да у одређеном тренутку појача ударну снагу дивизије којом треба да се одлучи исход боја. Да би пук одговорио тој својој намени, треба да има јака артиљериска средства. Уколико би се располагало довољном количином артиљерије, најидеалније би било

да ПАГ другог ешелона буде јачине бар два дивизиона, од којих би један дивизион био калибра 76 мм, а други може да буде хаубички или минобацачки. Приликом увођења у бој овога пука, дивизион 76 мм придаје се батальонима за непосредну подршку, а други дивизион остаје у рукама команданта пука којим он утиче на ток борбе пред фронтом свог пука. Батерије 76 мм, поред задатка праћења борбеног поретка пешадије, имају задатак и да се боре са непријатељским тенковима. Зато, ако немамо могућности да у састав ПАГ-а другог ешелона укључимо више од једног дивизиона, онда тај дивизион треба да буде топовски.

При разматрању питања груписања артиљерије и формирања артиљериских група треба поставити питање: да ли је уопште потребно формирати ПАГ у пуку другог ешелона дивизије? С обзиром на природу задатака који ова група извршава до увођења у бој свога пука, поједини руски команданти у почетку 1943 године сматрали су да ову групу уопште не треба формирати, јер она, у периоду артиљериске припреме и подршке, постоји као једна привремена формација која решава ватрене задатке у оквиру општих задатака дивизијске артиљерије. Она, уствари, не пружа никакву подршку пуку за чији се рачун формира, већ у овим периодима, подржава један од пукова првих ешелона. Тако се дошло на идеју да се ПАГ другог ешелона не формира. У таквом случају артиљериско обезбеђење увођења у бој пука другог ешелона вршено је ДАГ-ом и ПАГ-овима првог ешелона, а у моменту увођења у бој другог ешелона придавана му је извесна количина артиљерије из састава једног од ПАГ-ова првог ешелона.

У току Другог светског рата, у саставу неких фронтова, поједини артиљериски команданти Совјетске армије практиковали су овај начин груписања артиљерије и он је у зависности од ситуације давао различите резултате; у појединим ситуацијама одговарао је замисли команданта, док у другим није. Међутим, пред крај рата Руси су на главним правцима напада скоро редовно формирали ПАГ-ове другог ешелона.

Посматрајући ово питање из наше перспективе, покушаћемо да га решимо на основу наших конкретних услова.

Наш прошлогодишњи маневар пружа могућност да се многа теоретска питања провере на пракси, па и ово. Разматрајући целисходност формирања ПАГ-а у пуку другог ешелона, може се закључити да је корисно формирати ову групу када је то могуће, и то из следећих разлога:

— формирањем ПАГ-а другог ешелона добијамо јединицу која претставља организациску целину, способну да извршава самосталне ватрене задатке, која у своју таблицу ватре укључује ватру минобацача свога пука, те на тај начин олакшава рад ПАГ-ова првог ешелона који би без формирања ове групе били оптерећенији и гломазнији;

— командант ове групе благовремено добија свој задатак и изводи све припреме у циљу његовог што бољег извршења, држећи непрекидну везу са својим командантом стрељачког пука;

— узимање артиљерије из састава ПАГ-ова првог ешелона у току боја, иако су њихови команданти на то припремљени раније, сложено је и везано са многим тешкоћама. Други ешелон дивизије врло се често уводи, у бој када је борба у пуном току са тежиштем код првих ешелона. Узимати

у том моменту артиљерију првим ешелонима, значило би смањивати њихову ударну снагу; тиме би се нарушавали планови њихових команданата, а са друге стране, извлачење из борбе артиљерије која већ дејствује на једном правцу и њено пребацивање на други правац, технички је компликовано и захтева доста времена, што мора да утиче на темпо напредовања читаве јединице.

Из изложенога смо видели добре стране формирања ПАГ-а другог ешелона, односно лоше стране ако се не формира. Но, ово, ипак, не треба да значи да се не може формирати борбени поредак артиљерије дивизије и обезбедити напад без ПАГ-а другог ешелона. Биће и таквих ситуација да се нападна операција планира и изводи са мањом количином артиљерије. У том случају ће се увођење у бој пука другог ешелона морати обезбедити при- давањем извесног дела артиљерије из састава ПАГ-ова првог ешелона, њи- ловом ватром и ватром ДАГ-а.

На јаче испресецаном земљишту, којим обилује наша земља, с обзи- ром на рељеф и комуникативност, нападни правци нападача, као и правци противнапада браниоца, јасно се оцртавају, те се лакше може предвиђати како ће се развијати напад. Исто тако приближно се може предвидети, ако не баш линија, онда правац на коме ће други ешелон дивизије бити уведен у бој. У току боја када пукови првог ешелона буду извршили своје задатке, КСД ће моћи тачније да предвиди како ће се борба даље развијати и на ко- кој ће линији отприлике бити уведен други ешелон дивизије. На основу овога начелник артиљерије сд предузима потребне мере.

Ако се предвиђа овакво груписање, онда начелник артиљерије сд у својој борбеној заповести, поред задатака које даје ПАГ-овима у вези обе- збеђења увођења у бој другог ешелона дивизије, наређује једној од ових група коју количину артиљерије и са које линије треба ставити на распо- ложење команданту сд другог ешелона.

Други ешелон сд може се углавном увести у бој: на унутрашњим крилима пукова првог ешелона, рокирајући борбени поредак једног или другог пука; на спољњем крилу једног од пукова првог ешелона; у међу- простору који се створио у току боја и кроз борбени поредак једног од пу- кова првог ешелона.

Значи, приликом груписања артиљерије и формирање ПАГ-ова треба узети у обзир све могуће варијанте, водећи рачуна о томе, који ће ПАГ издвојити артиљерију из свога састава и придати је пуку другог ешелона.

На испресецаном земљишту артиљерија не може вршити неки шири маневар покретом као што је то могуће на равном земљишту. На правцу дејства једног пука најчешће ће бити један пут по коме се може кретати артиљерија, а често ће бити случај да ће читава дивизија имати само један пут. У сваком случају ватрени положаји ПАГ-ова у току боја бирају се обично у близини пута. Према томе, на оваквом земљишту неће бити неких тешкоћа да се из састава ових ПАГ-ова узме извесна количина артиљерије, јер ће она бити релативно прикупљена, пошто је њено кретање више везано за путеве него на равничастом земљишту. Према томе, одређени део арти- љерије за подршку другог ешелона, обично ће се померати највише до јед- ног километра лево или десно, а ако ће се та артиљерија употребити за не-

посредно гађање, онда ће се померати напред, такође, не више од једног до једног и по километра. Према томе, у зависности од могућности маневровања покретом и расположивих путева, ова артиљерија ће моћи да стигне на нове ВП за око 20 минута, што ће бити довољно да ефикасно подржи увођење у бој другог ешелона.

Ако ситуација у току боја покаже да ће бити потребно увести други ешелон на правцу који је оцењен као мање важан, командант дивизије (на предлог начелника артиљерије) благовремено предузима мере за обезбеђење увођења у бој другог ешелона и на том правцу, издвајајући благовремено из састава једног од ПАГ-ова потребну количину артиљерије, ставља је на расположење команданту сп другог ешелона. Како је већ раније речено, у овом случају, другом ешелону дивизије треба придати артиљерију која може да се употреби за непосредну подршку. Овде је у питању највише један дивизион артиљерије. Командант пука другог ешелона, када добије наређење за развој пука и ступање у дејство, приликом доношења одлуке за постројавање борбеног поретка, дели придату артиљерију својим батаљонима према важности правца на којима ће дејствовати и задацима које треба да изврше. Команданти батаљона користе ову артиљерију за непосредну подршку. У извесним случајевима, када је употреба пратеће артиљерије отежана, командант сп може задржати овај дивизион непосредно у својим рукама.

Из свега реченог можемо извући закључак, да је у извесним ситуацијама, нарочито на јаче испресецаном земљишту и када се нема довољно артиљерских средстава, могуће обезбедити рад пука другог ешелона дивизије и без формирања ПАГ-а.

Да видимо сада практичну страну ПАГ-а другог ешелона.

У пракси је уобичајено да се ПАГ-у другог ешелона најчешће даје задатак да до увођења у бој свог пука потпомаже дејство једног од пукова првог ешелона. При томе се мало говори о томе што ПАГ ради и како би требало да ради.

ПАГ другог ешелона развија свој борбени поредак у рејону који му је одредио командант дивизије на предлог начелника артиљерије дивизије. Задатке по периодима боја добија од начелника артиљерије дивизије као и сви остали ПАГ-ови. Извршавању задатака командант ПАГ-а приступа потпуно самостално, али према табели ватре и наређењу добијеном од начелника артиљерије. За њега је специфично то, што у периоду артиљерске припреме и подршке напада није тесно повезан са командантом свога стрелачког пука, који се може налазити с њим на осматрачници, али се чешће налази на осматрачници команданта сд. Са командантом пука, за чији рачун ради за време ова два периода, такође није повезан, јер би тада испало да командант сп треба једновремено да има две групе које га подржавају, а то би му отежавало рад. Да би се ПАГ ипак могао употребити на правцу једног од пукова првог ешелона, како је то већ предвиђено планом боја, командант ПАГ-а другог ешелона је дужан да успостави поуздану везу са командантом ПАГ-а дотичног пука. Најбоље је, ако је могуће, да се на осматрачницу овога упуту официр за везу са средствима везе преко кога ће командант ПАГ-а првог ешелона постављати задатке команданту ПАГ-а другог

ешелона, ако то буде захтевала ситуација у току боја. Овде се може запазити незгода у томе што излази да командант првог ешелона командује и ПАГ-ом другог ешелона. У правилима није прецизирано да командант ПАГ-а другог ешелона треба да буде потчињен команданту ПАГ-а првог ешелона и то тако не треба ни схватити. И један и други штаб треба сматрати као садејствујуће штабове, где командант ПАГ-а првог ешелона, из оквира задатка које треба да реши пред фронтом свога пука, а који нису планом предвиђени, даје извесне задатке команданту ПАГ-а другог ешелона да их он реши уколико нису апсорбоване све његове ватрене могућности од стране начелника артиљерије дивизије. Да би се што боље обезбедило садејство између ове две групе, треба настојати да им се дају задаци у истој зони, што ће, свакако, захтевати да им и осматрачнице буду у близини. Они не могу имати заједничку осматрачницу, јер ниједан од штабова не би могао извршити своје задатке, пошто би сметали један другом.

За рад команданта ПАГ-а другог ешелона специфично је још и то, што он у овом периоду боја планира не само ватру, него и командује минобацачима свога пука преко начелника артиљерије сп. Приликом извиђања одређује задатак за сваку минчету и батерију као и рејон ВП за све минобацаче. Начелник артиљерије сп касније извиђа тај рејон и одређује место за сваку чету и батерију.

Досада смо практиковали да ови минобацачи учествују само у артиљериској припреми, после чега улазе у састав својих батаљона, а да ову поставку нисмо проверили у својој сопственој пракси. Пошто су минобацачи лако покретна ватрена средства која је лако скинути са ВП, сматрамо да би се они могли употребити и у току читавог периода артиљериске подршке јуриша или до заузимања извесне линије од стране пешадије. На нашем мавевру минобацачи су били употребљени све док пешадија није заузела прве две траншеје и подишла трећој. На већу дубину не би се могли ангажовати, јер им то ни домет не дозвољава, а премештати их самостално, без њихових батаљона, било би ризично и могло би се догодити да се изгубе и не дођу на време у своју јединицу. Са својих положаја, који су удаљени од непријатељског предњег краја 500—800 метара, минчете могу пружити ефикасну подршку пешадији на дубини до 2 км. Оне туку новопојављене циљеве, врше концентрацију ватре на јако утврђене тачке, које би пружале отпор у току јуриша и ометале успешно продирање пешадије. Њима се могу планирати КВ у систему вапреног вала, ако се на тај начин врши подршка, а ако се подршка врши другим начином, онда се укључују у систем ватре планирајући посебне просторије за неутралисање.

Размотрићемо сада како стоји питање благовременог повратка минобацача у састав својих јединица. Дивизија која дејствује на правцу главнога удара корпуса, обично напада на фронту ширине 2—4 км. При постројавању борбеног поретка у два ешелона, пук који је у другом ешелону добија правац кретања на правцу дејства једног од пукова првог ешелона или на њиховим унутрашњим крилима. На овом правцу, којим треба да се креће овај пук, одређују се ВП за његов ПАГ и минобацаче. Пук другог ешелона обично отпочиње своје кретање у батаљонским колонама. Те колоне крећу се на извесном растојању једна од друге, али толиком, да ће све заједно заузимати

ширину до 1 км. Значи, минобацачке чете, у најгорем случају, мораће скренути за 500 м лево или десно да би ушле у састав своје колоне. У зависности од ситуације, пук другог ешелона са свог полазног положаја креће тако да се налази на толиком отстојању од борбених поредака првог ешелона, да може на време да се развије за борбу и интервенише када то буде потребно.

Начелник артиљерије сп још на командантском извињању и организацији садејства сазнаје како ће се кретати батаљони пука. Са командантима батаљона он утаничава места сачекивања. Када батаљони подиђу непријатељском предњем крају, начелник артиљерије сп, према њиховој удаљености од рејона ВП, скида одговарајуће минобацачке чете и шаље их у састав својих батаљона. Минобацачку батерију креће обично за централним батаљоном одакле је најбоље може употребити за рачун читавог пука.

Према томе, по нашем мишљењу, ако се добро организује рад и садејство унутар пука другог ешелона, нема места некој бојазни од губљења минобацачких јединица, а ако је таквих случајева у рату и било, узрок треба тражити у непотпуној организацији садејства и раду одговорних старешина.

Друго питање које није дефинитивно решено јесте употреба формациске артиљерије стрељачког пука другог ешелона. Постоје два мишљења. Једно је да ову артиљерију не треба користити у периоду артприпреме, а друго да треба. По првом мишљењу ову артиљерију не треба користити зато што постоји вероватноћа да један њен део буде уништен пре него што пук ступи у борбу, те ће тиме бити ослабљена његова ударна снага. Тачно је да овим оруђима прети опасност да буду уништена као што прети и свима другим оруђима која се у оквиру читаве дивизије употребљавају за непосредно гађање. Али, овде се поставља једно много важније питање, наиме: да ли је могуће створити потребну густину артиљерије за успешно извођење артприпреме? Очеvidно није могуће. Зато се не треба бојати губитака, већ настојати да се сва артиљериска средства до максимума ангажују у овом најважнијем периоду артиљериског напада, не остављајући никакве артиљерије у „резерви“. Привлачењем оруђа из састава овог пука, знатно се повећава густина оруђа за непосредно гађање, а тиме и пробојна снага првог ешелона. Ако и дође до уништења извесног броја оруђа, то, ипак, неће толико утицати да би пук био у немогућности да због тога изврши постављени задатак. До уништења једног дела оруђа свакако ће доћи. Али је вероватније да ће нам мање оруђа бити уништено ако будемо имали више средстава да неутралишемо непријатељске ватрене изворе. Но, ако би ипак дошло до губљења већег броја ових оруђа, командант дивизије може (на предлог начелника артиљерије дивизије), по завршетку артприпреме, да задржи потребан број оних оруђа којима је био ојачао стрељачке пукове првог ешелона. О губљењу и немогућности враћања у састав својих јединица ове артиљерије не треба ни говорити, јер се од ње формира посебна група за непосредно гађање, а остало важи као и за минобацаче.

Из горњег можемо закључити да се формациска артиљерија пука другог ешелона може и треба да употребљава у артиљериској припреми за непосредно гађање и то не само пуковска батерија 76 мм, већ и пт батерија 45 мм, кад год то буде потребно.

Такође се поставља питање да ли и у ком моменту треба ПАГ другог ешелона препотчинити команданту стрелачког пука? Пракса је показала да пуку другог ешелона обавезно треба препотчинити његову артиљериску групу. Но по питању момента препотчињавања обично влада мишљење, а и приликом решавања задатака се практикује да командант дивизије задржава ову групу под својом командом до увођења у бој свог другог ешелона.

Када би се динамика боја развила по напред предвиђеном плану, и када би се на бојном пољу јединице кретале као шаховске фигуре, по строго одређеним правцима и у жељено време, онда ту не би било никаквих потешкоћа. Али, како се бој често не развија онако како је по плану и по карти предвиђено, то, у вези овога питања, искрсавају разне потешкоће.

Када отпочне јуриш и када борбени пореци јединица крену напред, командовање, садејство и веза почињу да се компликују. Телефонска веза често престаје да функционише и што се више пробијамо у непријатељску одбрану, све се мање можемо ослонити на ово средство везе, већ више на радио везу и везу личним додиром. Из праксе знамо, да и радио веза није сасвим сигурно средство. Дешава се врло често губљење везе услед сметњи других радиостаница или услед кварова. Зато у овом периоду боја помисао на централизовано командовање губи сваки значај, а вези личним додиром мора се поклонити највећа пажња. Да би се обезбедило поуздано садејство између пешадије и артиљерије треба извршити благовремено препотчињавање артиљериских група командантима стрелачких пукова. Команданту другог ешелона треба препотчинити припадајући му ПАГ чим му се изда заповест за увођење другог ешелона у бој.

Употреба артиљерије и минобацача другог ешелона ск

Дивизији која се налази у другом ешелону корпуса до њеног увођења у бој не дају се никаква артиљериска средства ојачања, а њена формациска артиљерија користи се у прва два периода артнапада за подршку дивизије првог ешелона — обично оне која дејствује на главном правцу.

У вези са употребом њене формациске артиљерије постоје различита мишљења. Нарочито је спорно питање употребе минобацача.

На основу искуства из Другог светског рата постоје три мишљења: прво, да се из ове дивизије извлаче сви минобацачи и да се употребљавају у периоду артприпреме; друго, да се извлаче сви минобацачи, с тим да се пуковски минобацачи 120 мм употребе и у периоду подршке јуриша; и треће, да се батаљонски минобацачи уопште не користе за подршку првог ешелона.

Разматрајући рад минобацача другог ешелона дивизије, видели смо да се не треба плашити њихових губитака, а поготово не овде где су услови за њихову употребу још повољнији. У моменту када дивизије из првог ешелона отпочну јуриш, дивизија другог ешелона корпуса налази се на удаљењу 4—6 км од предњег краја непријатељске одбране. Ако се бој развија како је планом предвиђено, командант корпуса обично ангажује свој други ешелон за овлађивање непријатељским резервним положајем. Ако минобацаче ове дивизије употребимо у периоду припреме и подршке, можемо са сигурношћу тврдити да ће они моћи извршити своје задатке пре него што њихове јединице стигну пред предњи крај непријатељске одбране. Ми овде,

наравно, разматрамо корпус који дејствује на правцу главног удара армије. Он обично врши пробој на фронту просечне ширине 8—10 км. Дивизија која дејствује на том фронту на главном правцу добија зону ширине 3—4 км. Дивизија из другог ешелона обично се поставља и даље креће на правцу главног удара. Извојени минобацачи из дивизије другог ешелона, ангажују се за подршку дивизије која дејствује на главном правцу. Значи, они ће такође бити распоређени на фронту ширине 3—4 км. Када отпочне јуриш и док траје бој за главни положај, други ешелон корпуса се не креће. Он обично почиње кретање тек када отпочне борба за положај пуковских резерви непријатеља. До тог времена минобацачи су извршили свој задатак. Да колоне другог ешелона дивизије стигну пред предњи крај непријатељске одбране, требаће им најмање један час времена, а за то време минобацачи могу да стигну на одређена им места и да сачекају своје батаљоне.

Овде се може поставити и питање да ли ће бити случајева да КСК промени правац кретања свог другог ешелона и одлучи да га не уведе у бој на главном, већ на неком другом правцу. До тога, наравно, може доћи. Но, на то се он може одредити тек после заузимања главног положаја непријатељске одбране, јер се тек после пада овог положаја може тачније предвидети како ће се развијати бој у дубини. И у случају да КСК реши да промени правац кретања свог другог ешелона још са полазног рејона (а то ће отпочети опет по завршетку подршке јуриша) минобацачи и тада могу стићи да уђу у састав својих формацијских јединица.

Они који су против извлачења батаљонских минобацача из састава другог ешелона СК сматрају да се издвајањем минобацача смањује борбена способност ове јединице и да непријатељ може извршити противнапад пре него што почне напад, или у почетку самога напада. Сматрамо да је ова претпоставка за нормалне случајеве мало вероватна. Ако бранилац жели да постигне успех, он је дужан да изврши све потребне припреме за тај противнапад, а оне захтевају потребна средства, као и време за прегруписавање снага, те је тешко претпоставити да све то нападач неће приметити. Још мање је вероватно претпоставити могућност да ће једном добром команданту који планира нападну операцију, непријатељ још пре почетка напада разбити борбени поредак првог ешелона и успети да нападне чак и на други ешелон.

Ако би се имало довољно артиљериских средстава онда не би било потребе да се извлаче минобацачи из другог ешелона СК. Али, како ће то бити ређи случај и пошто нам је циљ да што више повећамо ватрену снагу, минобацаче обавезно треба привлачити и максимално користити.

У погледу коришћења формациске артиљерије и минобацача дивизије другог ешелона, искуства Другог светског рата показују:

— Артиљериски пук дивизије другог ешелона улазио је привремено у састав ПАГ-а дивизије првог ешелона и под командом команданта ове групе извршавао постављене задатке у прва два периода артнапада. После тога поново је ступао под команду свог команданта дивизије и даље дејствовао према његовом наређењу.

— Код употребе минобацача, било је у главном три варијанте. По првој варијанти команданти су од свих минобацача дивизије другог ешелона корпуса формирали посебну групу која се непосредно потчињавала коман-

данту дивизије првог ешелона. У неким случајевима ове групе су постојале и функционисале до завршетка подршке, док су их неки користили само у периоду артприпреме, после чега је престајала њихова функција. Слабе стране оваквог начина употребе минобацача биле су: непрактичност у додељивању задатака, штаб дивизије добијао је још једну групу под непосредну команду те се компликовало командовање, а ако је ова група ангажована и за подршку јуриша, онда је њено садејство са пешадијом било тешко организовати, пошто она директно није подржавала ниједан пук.

По другој варијанти сви минобацачи су привремено укључивани у ДАГ и радили у периоду припреме или у периоду подршке по табlici ватре ДАГ-а и наређењима његовог команданта. Овакав начин употребе имао је следеће недостатке: није било складности у раду са дивизионима ДАГ-а који су обично неутралисали трећу траншеју и водили борбу са непријатељским минобацачима (док су минобацачи 82 мм, обзиром на свој домет, дејствовали обично по првој и другој траншеји и по циљевима у њиховом рејону); ватрени положаји дивизиона ДАГ-а и минобацача нису били у истом рејону, што је компликовало командовање и везу; привремено укључивање ових минобацачких јединица у ДАГ стварало је ову групу гломазном.

По трећој варијанти, коју и ми примењујемо, минобацачи 82 мм формирају се у батаљоне, а 120 мм у дивизионе и привремено се укључују у ПАГ-ове дивизије првог ешелона или се минобацачки дивизион задржава у ДАГ-у. Овим начином употребе отклањају се горе поменути недостаци.

При разматрању питања употребе артиљерије и минобацача другог ешелона СК често се говори о томе како их команда дивизије, која је у другом ешелону, нерационално користи и како у процесу планирања не узима учешћа. Због овога су се код неких појавила мишљења да артиљерији и минобацачима другог ешелона треба давати посебне задатке у оквиру корпуса, не укључујући њихов рад у план аргнапада једне од дивизија првог ешелона. По овоме начелник артиљерије сд другог ешелона добио би део за неутралисање и подршку, а планирање би вршио сам у својој команди. По овој варијанти артиљерија другог ешелона, у односу на СК, играла би улогу ПАГ-а другог ешелона дивизије у односу на дивизију. С обзиром на тактичко-техничке особине ових артиљериских средстава, оваквим начином употребе компликовало би се командовање и садејство, појавиле би се тешкоће око избора ВП и не би се могло извести ефикасно неутралисање онога дела непријатељске одбране који је додељен. Сем тога, штаб артиљерије дивизије првог ешелона има много бољи увид у ситуацију; боље му је позната непријатељска одбрана и распоред циљева; добро познаје борбени поредак своје дивизије и лакше му је развити борбени поредак артиљерије и организовати командовање. Организацију садејства, такође, моћи ће много успешније извести. Штаб артиљерије дивизије другог ешелона у овом периоду такође има посла. Са њега се не скида одговорност за рад његове артиљерије и минобацача, за благовремено посудање ВП, за рад у току дејства и за благовремени излазак у састав својих формациских јединица. Начелник артиљерије ове дивизије врши комплетирање и формирање минобацачких чета у минбатаљоне и минбатерија у дивизион.

Минобацачки баталјон 82 мм из састава једнога пука формирају се у минобацачки баталјон, који се снабдева потребним средствима за везу из свог пука, а за његовог команданта одређује се начелник артиљерије тога пука или најспособнији командир минобацачке чете. Минобацачке батерије 120 мм из сва три пука дивизије образују минобацачки дивизион. За команданта овога дивизиона одређује се или један од начелника артиљерије стрељачких пукова, или најбољи командир батерије.

Команданти минобацачких баталјона, командант минобацачког дивизиона и командант артиљериског пука још у рејону концентрације јављају се начелнику артиљерије дивизије првог ешелона којој су придати. Начелник артиљерије ове дивизије распоређује их по групама, у духу донете одлуке. Још пре него што се они јаве начелнику артиљерије дивизије првог ешелона, претставник начелника артиљерије дивизије другог ешелона одлази у штаб дивизије којој су ова средства придата. Пошто је већ упознат са одлуком команданта дивизије о распореду и кретању пукова дивизије другог ешелона, он даје сугестију начелнику артиљерије дивизије првог ешелона и с њим коначно утачава како ће и где бити распоређени његови минобацачи.

Начелник артиљерије дивизије дели минобацачке баталјоне по групама према важности праваца појединих пукова и према томе како је он предвидео да изведе неутралисање непријатељске одбране и подршку јуриша. Овде се треба руководити тим да се поједине групе много не преоптерећују, да не постану гломазне и да се тиме не би компликовало командовање. Обично се у задацима дешава да се ПАГ-у пука који дејствује на главном правцу придају по два минобацачка баталјона, а ПАГ-у на помоћном правцу један. ПАГ-у пука другог ешелона није даван ниједан минобацачки баталјон. Ово је чешће била грешка. Сматрало се да ПАГ првог ешелона треба да буде што јачи. Но, ако узмемо у обзир да је овај ПАГ увек најјачи, да он има највише дивизиона, да је међу овим дивизионима и баталјонима организовано чврсто садејство, онда ове минобацачке јединице, које су више технички извршиоци артиљериске ватре по плану артнапада, фактички не појачавају снагу ових ПАГ-ова. С обзиром да се за период артприпреме свакој артиљериској јединици тачно планира просторија за неутралисање, а да и ПАГ другог ешелона подржава пук првог ешелона на правцу главног удара, може се у његов састав укључити један од минобацачких баталјона. Тиме би се олакшао рад и командовање ПАГ-у првог ешелона, а ефекат подршке пешадије тога пука остао би исти.

Минобацачки дивизион је досада обично укључиван у састав ДАГ-а. Али, како овај дивизион има релативно мали домет, ВП се мора бирати ближе предњем крају (тј. ван рејона ВП ДАГ-а, пошто његови ватрени задаци често нису у рејону ватрених задатака ДАГ-а) тако да се командовање и веза са минобацачким дивизионом компликује и он више дејствује самостално него под командом команданта ДАГ-а. Због тога, изгледа, да би било боље да се и овај дивизион укључи у састав ПАГ-а другог ешелона дивизије на главном правцу, јер је он најмањи, а овим ће се најефикасније искористити и пружити поуздана подршка пешадији.

Артиљерија и минобацачи дивизије другог ешелона врше посудање ватрених положаја по плану изласка на ВП команде дивизије првог ешелона. Када артиљериски пук и минобацачи изврше посудање ВП, начелник артиљерије дивизије другог ешелона шаље једног официра у рејон ВП да на карту унесе рејоне ВП артиљерије и минобацача. У исто време, са командантом артиљериског пука, командантима минобацачких батаљона и дивизиона, он тачно одређује место прикупљања јединица по извршењу задатка у рејону сачекивања својих формацијских јединица. Од рејона ВП па до места сачекивања организује се контролно-заштитна служба.

Раније је поменуто за које је периоде артнапада могуће ангажовати ову артиљерију и минобацаче. Рекли смо да се минобацачи 82 мм, без икакве бојазни од немогућности стицања својих јединица, могу користити у периоду артприпреме. У периоду артподршке ове минобацаче треба користити до крајњих граница њиховог домета не мењајући ВП. У овоме случају, они могу својом ватром ефикасно да подрже пешадију на 1-2 км у дубини непријатељске одбране, а то је уствари дубина главног положаја на коју се и планира подршка. Ови се минобацачи употребљавају за ПКВ или КВ у систему ВВ. Ако се на неки други начин планира подршка, додељују им се одговарајући задаци у предвиђеном систему ватре. Премештање ових минобацача у моменту када читав борбени поредак креће напред, било би прилично сложено и могло би се десити да нека чета изгуби везу и да не стигне на време да уђе у састав свога батаљона. Но, ово не треба сматрати немогућим и држати се тога као закона. Ако ситуација буде нарочито захтевала, и ако се буде пружала могућност да се неки од ових батаљона пребаци на нове ВП, на 1-2 км унапред, онда се и то може извести.

Ово премештање може да одобри претставник команде дивизије другог ешелона који се налази на осматрачници начелника артиљерије дивизије и који је повезан телефоном са сваким командантом батаљона преко команданта дотичног ПАГ-а. Он одобрава премештање ако је закључио да се ситуација повољно развија и да неће доћи до губљења дотичне јединице. Јединици којој је одобрио премештање одређује нове ВП и место сачекивања свог пука.

Исте поставке важе и за минобацачки дивизион 120 мм. С обзиром на његову велику ватрену снагу, треба га што рационалније искористити. Зато, кадгод је могуће, за њега треба предвидети једно премештање. Значи, за минобацаче треба да важи као правило да се до максимума користе са основних ВП по плану команданата група у чији су састав били привремено укључени. Неке јединице могу извршити промену положаја ако ситуација то захтева и дозвољава, али само по одобрењу команданта своје дивизије.

Требало би размотрити и могућност промене положаја артиљериског пука. Досада смо практиковали да се овај пук ангажује за рачун првих ешелона само са основних ВП. С обзиром да овај пук, у сваком случају, мора да изврши премештање, сматрамо да би у саставу ДАГ-а могао да изврши бар једно премештање и да подржи прве ешелоне на већој дубини. Наравно, ни овде не сме бити шаблона. По завршетку артиљериске припреме, главни задатак овога пука је да успешно обезбеди увођење у бој своје дивизије. Но, ако се ситуација повољно развија, и ако се не предвиђа превремено уво-

ђење у бој другог ешелона СК, онда нема никаквог разлога да се ова артиљерија не искористи максимално за подршку првог ешелона. Нови ВП за овај пук треба да буде на таквом правцу и рејону одакле ће најлакше и најбрже моћи да изврши задатке за рачун своје дивизије. Он се може премештати на нове положаје само по одобрењу свога команданта дивизије. Командант овога пука врши подршку првих ешелона према наређењу команданта ДАГ-а и по својој личној иницијативи, но после завршетка артиљериске припреме мора бити готов да у сваком моменту ступи под команду свога команданта дивизије и почне извршавати његова наређења.

Још треба размотрити питање могућности употребе пуковских батерија 76 мм у периоду подршке и припреме. У досадашњој нашој пракси употребљавали смо ПТ дивизион другог ешелона СК у припреми и подршци дивизије првог ешелона. Он је дејствовао са заклоњених ВП у саставу ДАГ-а. Пуковске батерије ове дивизије нисмо узимали, па нисмо ни разматрали могућност њиховог коришћења. Ако већ извлачимо минобацаче из састава батаљона, онда нема никаквог разлога да не ангажујемо и ове батерије. Од ове три батерије може се образовати јака ватрена јединица којом се може повећати ватрена моћ артиљерије првог ешелона. Ова артиљерија није ангажована, свакако због тога што је постојала бојазан од губитака и што се сматрало да се неће моћи на време вратити у своје формационе јединице.

Ако би ови разлози били, донекле, оправдани, онда нам ништа не смета да ову артиљерију употребимо са заклоњених ВП. Зато сматрамо да ове батерије треба привремено обједињавати у дивизион и употребити их за посредно гађање. За команданта дивизиона треба одредити или једног начелника артиљерије стрељачког пука или једног од командира батерија. У периоду артприпреме и подршке јуриша овај дивизион требало би користити у саставу ДАГ-а дивизије првог ешелона. На овај начин добија се нова ватрена јединица, која узима активно учешће у прва два периода напада, и повећава се општа густина артиљерије на правцу главног удара.

Из свега изложеног могу се извући следећи закључци:

1) Код распореда артиљерије не треба се држати никаквих шаблона, већ треба радити онако како то захтева конкретна ситуација.

2) Сваки начелник артиљерије мора детаљно и свестрано да проучава одлуку и идеју маневра свог општевојног команданта и да благовремено предлаже најцелисходнију употребу целокупне артиљерије и минобацача како би обезбедио што лакше и што брже остварење одлуке општевојног команданта.

3) Ангажовању артиљерије других ешелона за рачун првих треба приступити смелије и одлучније. Ако се свестрано проуче елементи сваке конкретне ситуације који утичу на ток и коначни исход боја и ако се марљиво и прецизно организује садејство, онда се не треба бојати никаквих „губљења“ јединица и немогућности стицања својих формација.

4) На коју ће се дубину ангажовати артиљерија и минобацачи другог ешелона СК не може се строго одредити и ограничити. Свака конкретна ситуација наметаће своје услове. Вештина општевојног команданта и његовог начелника артиљерије је у томе да правилно оцене ове елементе, те да до максимума и најрационалније употребе ову артиљерију за рачун првог ешелона на што већој дубини непријатељске одбране, с тим да сигурно обезбеде дивизији другог ешелона пуну борбену готовост када она буде ступала у дејство.

Потпуно нечитљив текст

ОДБРАНА ОД НАЛЕТАЈУЋИХ ВЕШТАКИХ БОЈОВА И РАКЕТА НА БОЈИШТУ

Идући су краће употребљавати артиљерију и минобацаче I и II ешелона у дубини одбране. Најважније је да артиљерија и минобацачи I ешелона буду у стању да се ангажују на највећој дубини одбране. У случају напада ракета и вештаких бојева артиљерија I ешелона мора бити способна да се ангажује на највећој дубини одбране. Артиљерија I ешелона мора бити способна да се ангажује на највећој дубини одбране. Артиљерија I ешелона мора бити способна да се ангажује на највећој дубини одбране.

Идући су краће употребљавати артиљерију и минобацаче I и II ешелона у дубини одбране. Најважније је да артиљерија и минобацачи I ешелона буду у стању да се ангажују на највећој дубини одбране. У случају напада ракета и вештаких бојева артиљерија I ешелона мора бити способна да се ангажује на највећој дубини одбране. Артиљерија I ешелона мора бити способна да се ангажује на највећој дубини одбране.

Идући су краће употребљавати артиљерију и минобацаче I и II ешелона у дубини одбране. Најважније је да артиљерија и минобацачи I ешелона буду у стању да се ангажују на највећој дубини одбране. У случају напада ракета и вештаких бојева артиљерија I ешелона мора бити способна да се ангажује на највећој дубини одбране. Артиљерија I ешелона мора бити способна да се ангажује на највећој дубини одбране.

Идући су краће употребљавати артиљерију и минобацаче I и II ешелона у дубини одбране. Најважније је да артиљерија и минобацачи I ешелона буду у стању да се ангажују на највећој дубини одбране. У случају напада ракета и вештаких бојева артиљерија I ешелона мора бити способна да се ангажује на највећој дубини одбране. Артиљерија I ешелона мора бити способна да се ангажује на највећој дубини одбране.